

Usnesení

Zvláštní senát zřízený dle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, rozhodl ve složení: předseda JUDr. Karel Podolka a soudci JUDr. Brigita Chrástilová, JUDr. Roman Fiala, JUDr. Pavel Pavlík, JUDr. Václav Novotný a JUDr. Petr Příhoda, o návrhu Obvodního soudu pro Prahu 4 na rozhodnutí sporu o pravomoc mezi tímto soudem a Městským soudem v Praze, za účasti žalobce: N., spol. s r. o., zastoupeného Mgr. Ing. Markem Němcem, advokátem v Sedlčanech, Nádražní 106, box 223, a žalovaných: 1) Úřad průmyslového vlastnictví, 160 68 Praha 6, Antonína Čermáka 2a, 2) Ing. P. V., 3) C. Ď., 4) B. P., o zrušení patentu, ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 16 C 345/2003,

t a k t o :

I. Příslušný vydat rozhodnutí o žalobě proti rozhodnutí předsedy Úřadu průmyslového vlastnictví ze dne 22. 11. 1994, sp. zn. PV 1990-4519, ve věci zrušení patentu „Z. p. z. v. d.“, zapsaného v patentovém rejstříku, je soud ve správním soudnictví.

II. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 9. 2003, čj. 10 Ca 180/2003-10, se zrušuje.

O d ů v o d n ě n í :

Návrhem ze dne 9. 1. 2004 došlým zvláštnímu senátu pro rozhodování některých kompetenčních sporů dne 15. 1. 2004 obrátil se na tento senát Obvodní soud pro Prahu 4 a požádal, aby zvláštní senát rozhodl spor o věcnou příslušnost, vzniklý ve smyslu § 1 odst. 1 písm. b) zákona č. 131/2002 Sb. (v dalším textu „kompetenční spor“) mezi Obvodním soudem pro Prahu 4 a Městským soudem v Praze ve věci u obvodního soudu zapsané pod sp. zn. 16 C 345/2003 a ve spojení s ustanovením § 5 odst. 1 citovaného zákona výslovně navrhuje ve věci příslušnost Městského soudu v Praze.

Z předložených spisů vyplynuly tyto pro rozhodnutí podstatné skutečnosti:

Rozhodnutím předsedy Úřadu průmyslového vlastnictví (v dalším textu též „Úřad“) ze dne 22. 11. 1994, zn. PV 1990-4519, nebyl k návrhu společnosti N., spol. s r. o., zrušen patent „Z. p. z. v. d.“, zapsaný v ČR, jehož majiteli jsou Ing. P. V., C. Ď. a B. P.

Žalobce nejprve napadl žalobou pravomocné rozhodnutí Úřadu podanou k Vrchnímu soudu v Praze, doručenou dne 16. 4. 2002. Vrchní soud postoupil věc v souladu s § 132 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), Nejvyššímu správnímu soudu, který žalobu odmítl usnesením ze dne 23. 6. 2003, čj. 6 A 51/2002-52, s poučením, že žalobce může do jednoho měsíce od právní moci tohoto usnesení podat žalobu k soudu příslušnému podle ustanovení § 249 a § 250 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), přičemž účinky procesních úkonů učiněné v tomto řízení zůstávají zachovány a posoudí se

přiměřeně podle ustanovení s. ř. s. Nejvyšší správní soud pojal napadlou věc jako soukromoprávní.

Navrhovatel výmazu - žalobce – podal v rozporu s poučením obsaženým ve výše uvedeném usnesení Nejvyššího správního soudu žalobu, ve které se domáhá přezkoumání uvedeného rozhodnutí žalovaného ad 1), opět k soudu jednajícímu ve správním soudnictví, a to k Městskému soudu v Praze. Tento soud žalobu usnesením ze dne 18. 9. 2003, čj. 10 Ca 180/2003-10, odmítl. V odůvodnění uvedl, že právo, které mělo být v daném řízení chráněno, je právo podnikatele na to, aby byla odstraněna právní překážka v podobě nedůvodně uděleného patentu. Řízení o takovém právu je pak dle Městského soudu v Praze třeba považovat za věc spadající do práva soukromého, neboť správním orgánem je rozhodováno o ochraně soukromého práva. Předmětem tzv. patentového práva v objektivním smyslu je ochrana vynálezu, která udělením patentu zakládá jeho majiteli výlučné právo využívat vynález, poskytovat souhlas k jeho využívání jiným osobám, popřípadě na jiné osoby patent převést. Těžiště právní ochrany spočívá tradičně v právu soukromém. Soukromá práva, která jsou předmětem řízení před správním orgánem, jsou podle tohoto soudu chráněna postupem podle části páté občanského soudního řádu (§ 244 a násl. o. s. ř.). Dále i tento soud žalobce poučil, že se může domáhat svého práva podáním žaloby ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci tohoto usnesení (§ 46 odst. 2 s. ř. s.) u okresního (obvodního) soudu (§ 249, § 250 o. s. ř.), a to tak, aby v této lhůtě žaloba došla k soudu příslušnému k občanskému soudnímu řízení (§ 82 odst. 3 o. s. ř.).

Žalobce následně podal dne 3. 11. 2003 žalobu dle § 244 o. s. ř. ve znění tehdy účinném u Obvodního soudu v Praze 4, kde byla věc zapsána pod sp. zn. 16 C 345/2003. Obvodní soud pak předložil spis Nejvyššímu správnímu soudu s odkazem na § 104c odst. 2 o. s. ř. s tím, že Obvodní soud pro Prahu 4 není věcně příslušným soudem v této právní věci. Na výzvu Nejvyššího správního soudu pak Obvodní soud pro Prahu 4 věc doplnil o důvody pro spornou příslušnost. V doplnění návrhu ze dne 11. 2. 2004 uvedl, že se nejedná o soukromoprávní věc. Skutečnost, že žalobce, firma N., spol. s r. o., je soukromoprávním subjektem - právnickou osobou, je dle jeho názoru bez významu, neboť Úřad průmyslového vlastnictví soukromoprávním subjektem není a charakter sporu nemá soukromoprávní povahu. Věcná příslušnost soudu je dána ze zákona, když se jednoznačně jedná o nároky, které vycházejí z průmyslového vlastnictví, protože rozhodnutí týkající se registrace konkrétního patentu je nepochybně závazné pro každého; má dle názoru tohoto soudu tento úkon veřejnoprávní charakter.

Žalobce v závěru žaloby rovněž vyjádřil přesvědčení, že Obvodní soud pro Prahu 4 není k projednání této žaloby věcně příslušný. Pokud Obvodní soud v Praze usnesením žalobu odmítne, pak nastane situace, kterou předpokládá ustanovení § 1 odst. 1 písm. b) zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, a žalobce sám pak podá podle ustanovení § 3 odst. 2 téhož zákona návrh na zahájení řízení o kompetenčním sporu ke zvláštnímu konfliktnímu senátu u Nejvyššího správního soudu. Podáním ze dne 26. 2. 2004

však žalobce tento svůj argument o soudní nepřislušnosti vzal zpět a uvedl, že má zato, že Obvodní soud pro Prahu 4 je k projednání a rozhodnutí jeho žaloby věcně příslušný, a bere tak zpět své tvrzení uvedené v žalobě.

Úřad průmyslového vlastnictví se ve svém vyjádření z 1. 10. 2004 vyslovil pro příslušnost soudů jednajících ve správním soudnictví. Tento závěr odůvodnil tak, že kritériem pro rozlišení, u kterého soudu se lze domáhat soudní ochrany v dané věci, je povaha subjektivního práva, o jehož obranu jde. Za veřejné subjektivní právo považuje souhrn právních odvětví, které upravují oprávnění či povinnosti, o nichž vrchnostensky podle zvláštních zákonů v zájmu správy věcí veřejných rozhoduje stát. Ve vztazích veřejného práva je tak stát, státní orgány nebo subjekty, na které stát výkon státní moci přenesl, popřípadě je zákonem nadal originální pravomocí na určitém úseku veřejné správy rozhodovat, vrchností. Ochranu těmto právům poskytují soudy ve správním soudnictví. Rozhodnutí o zamítnutí návrhu na zrušení patentu je rozhodnutím o veřejném subjektivním právu. Úřad rozhodne o udělení patentu na vynález, pokud jsou splněny podmínky stanovené zákonem č. 527/1990 Sb. Účinky patentu nastávají ode dne oznámení o udělení patentu ve Věstníku Úřadu. Vztah, který se udělením patentu upravuje, není vztah mezi subjekty soukromého práva, ale vztah mezi tím, kdo o udělení patentu žádá, a Úřadem, který o udělení patentu rozhoduje. Udělení patentu má charakter veřejnoprávního privilegia, které je poskytováno výlučně veřejnou mocí. V případě, že třetí osoba podá návrh na zrušení uděleného patentu, nedostává se posouzení oprávněnosti tohoto návrhu do oblasti soukromoprávní, nejde o spor mezi subjekty soukromého práva. V řízení o návrhu na zrušení patentu Úřad průmyslového vlastnictví jako vrchnostenský orgán posuzuje, zda byly splněny zákonné podmínky pro udělení veřejného subjektivního práva (udělení patentu) majiteli patentu, či zda návrh na jeho zrušení je oprávněn, neboť zákonné podmínky pro udělení patentu nebyly dány.

Podle zvláštního senátu je obecně k otázce rozhraničení působnosti soudů správních a soudů činných v občanském soudním řízení (zkráceně, byť s nepřesností, dále též „soudů civilních“) a rozlišení práva veřejného a soukromého a smyslu vykládané právní úpravy vhodné uvést:

Úkolů reformy správního soudnictví účinné od 1. 1. 2003 (zákony č. 150/2002 Sb., č. 151/2002 Sb. a č. 131/2002 Sb.) bylo několik. Šlo nejen o to, zřídit a aktivovat Nejvyšší správní soud, Ústavou předpokládaný již od roku 1993, a nejen o to, uvést recentní podobu správního soudnictví z let 1992 - 2002 do souladu s mezinárodněprávními závazky České republiky (zejména s požadavky, plynoucími z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod), ale také o to, navrátit do právního řádu starý princip, stručně vyjádřitelný tezí, že všude tam, kde podle zvláštního zákonodárství rozhoduje správní orgán namísto řádného soudu soukromoprávní věc, může se ten, kdo se cítí takovým rozhodnutím poškozen, obrátit na soud, který v pořadu práva o takové věci rozhodne.

V historickém právu na území dnešní České republiky byla tato zásada prosazena po vítězství liberálních principů politických a ekonomických. Jejím ústavním základem se stala tzv.

prosincová ústava (čl. 15 odst. 1 základního zákona státního o moci soudcovské č. 144/1867 ř. z.; toto ustanovení rovněž založilo základní formu soudní kontroly veřejné správy, v dnešní terminologii správního soudnictví, srov. odst. 2 téhož ustanovení). (Pozn.: (1) *Kdykoli úřadu správnímu dle zákonů nynějších nebo těch, které příště budou vydány, přísluší rozhodovati v příčině odporujících sobě nároků osob soukromých, může ten, kdož by tímto rozhodnutím ve svých právech soukromých vzal škodu, proti straně druhé řádným pořadem práva moci hledati.*

- (2) *Měl-li by se mimo to někdo rozhodnutím nebo nějakým nařízením úřadu správního ve svých právech zkrátene, má toho vůli, domáhati se práva svého před soudem správním ve veřejném a ústním řízení proti zástupci úřadu správního.)*

Soudnictví od té doby muselo z tohoto pohledu lišit věci soukromého práva, náležející před civilní soudy, lhostejno, zda o takové věci již rozhodl správní orgán, a věci práva veřejného, rozhodované sice rovněž správními orgány, nicméně v těchto případech podrobené soudní kontrole ve zvláštním procesu (dnes označovaném jako správní soudnictví). Před správní soudy již od doby jejich právního vzniku tak nenáležely věci soukromoprávní, třebaž o nich podle zvláštních právních předpisů rozhodovaly správní úřady, a *vice versa* soudy civilní neprojednávaly veřejnoprávní návrhy, leč by k tomu byly povolány zákonem.

Tento právní stav byl převzat jako ústavní i zákonný princip po vzniku Československé republiky v roce 1918. Ustanovení § 105 Ústavy z roku 1920 shodně s rakouskou ústavní úpravou normovalo, že „(1) *Ve všech případech, ve kterých úřad správní podle zákonů o tom vydaných rozhoduje o nárocích soukromoprávních, volno jest straně tímto rozhodnutím dotčené po vyčerpání opravných prostředků dovolávati se nápravy pořadem práva.*“ Procesní úprava § 105 Ústavy byla pak dána zvláštním zákonem (zákon č. 217/1925 Sb., jímž se provádí § 105 ústavní listiny; historickou zajímavostí je, že tento zákon dosud výslovně derogován nebyl). Věci soukromého práva tak až do samotné likvidace správního soudnictví v roce 1952 nikdy před správní soudy nenáležely [srov. § 3 písm. a) zákona č. 36/1876 ř. z.], ale řešily se pořadem práva podle zvláštního procesního předpisu.

Obnovením správního soudnictví v roce 1991 (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a zákon č. 519/1991 Sb.) byl tento dřívější ústavní princip opomenut, takže i tam, kde správní orgán rozhodoval věc soukromého práva, náleželo takové rozhodnutí k soudnímu přezkoumání ve správním soudnictví.

Z pohledu pozitivního práva - a pro stávající rozhodnutí - není již určující, proč reforma z roku 1991 obnovení popsanych ústavních principů opomenula. Podstatnou roli tu jistě hrál čtyřicetiletý přerýv, kdy přinejmenším dvě generace právníků neměly praktickou možnost kultivovat složitou problematiku rozdílů mezi soukromým a veřejným právem. Nebylo tomu tak proto, že by snad v doktríně zvítězily názory právních normativistů (Weyr, Kelsen, Merkl), popírající vůbec existenci právního dualismu nebo hlásající jeho právní neuchopitelnost, ale spíše proto, že v období let 1948 - 1989 by otevřené přiznání existence veřejného práva, veřejných subjektivních práv a povinností vyvolávalo obtížně zodpověditelné

otázky po jejich nezávislé a účinné soudní ochraně a vztahu občana ke státu a jeho vrchnostenskému rozhodování.

Stav, kdy ve správním soudnictví jsou přezkoumávána i rozhodnutí ve věcech práva soukromého, byl dlouhodobě pociťován jako deficit, neboť jen díky tomu, že zákonodárce (zhusta ovšem z praktických důvodů) svěřil rozhodování sporů o soukromé právo správním orgánům, přicházel účastník takového sporu zcela o možnost dosíci toho, aby o věci samé soud jednal a o jeho soukromém právu nebo povinnosti s konečnou platností také rozhodl.

Soud ve správním soudnictví totiž přezkoumával toliko zákonnost rozhodnutí správního orgánu a napadené rozhodnutí mohl jen zrušit a věc vrátit k dalšímu řízení znovu jen ke správnímu orgánu; tak tomu je ostatně i dnes, protože taková je sama vlastní podstata soudní kontroly veřejné správy. Ovšem strana soukromého sporu, o němž by - nebýt svěření takového sporu do pravomoci správního orgánu - jinak rozhodoval soud v občanském soudním řízení (§ 7 odst. 1 o. s. ř.), tak byla zbavena možnosti domoci se toho, aby o právu samém - a nikoli jen o zákonnosti rozhodnutí orgánu exekutivy - rozhodl nezávislý soud.

Reforma samotného správního soudnictví, účinná od 1. 1. 2003 a vyvolaná také dalšími mezerami právní úpravy z roku 1991, pokud by byla pojata jen jako reforma soudního procesu, nemohla by ještě přinést důslednou nápravu, protože ani zavedení principu plné jurisdikce, možnosti dokazování před správními soudy, možnosti zavázat správní orgán při zrušení rozhodnutí názorem soudu netoliko na otázky právní, ale i na otázky skutkové atd., popsaný rozbor odstranit nemohla. Reforma musela být proto doplněna i obnovením již popsaného principu vydělení věcí soukromého práva z procesu vedeného u správních soudů. To se ostatně projevilo už v úvodních ustanoveních soudního řádu správního, který vymezil - shodně s dobou I. ČSR - správní soudnictví jako soudnictví pouze veřejnoprávní (§ 2 s. ř. s.).

Ostatně již v průběhu let devadesátých byly učiněny první pokusy vrátit alespoň dílčím způsobem do práva zmíněný původní ústavní princip; po několika marných legislativních pokusech, které nedošly zákonného vyjádření, se první úprava objevila v zákoně o telekomunikacích (§ 102 odst. 3 zákona č. 151/2000 Sb.) a krátce nato také v energetickém zákoně (§ 97 zákona č. 458/2000 Sb.). Obě tato ustanovení (ostatně málo legislativně zdařilá) byla pak reformou správního soudnictví odstraněna a nahrazena dnešním obecným principem: rozhodne-li správní orgán v rámci své zákonné kompetence věc soukromoprávní, obrací se ten, kdo takovým rozhodnutím došel újmy na právu, na soud rozhodující ve věcech občanskoprávních; ten pak rozhoduje o věci samé v řízení upraveném novou částí pátou občanského soudního řádu (§ 244 a násl. o. s. ř.). Rozhodoval-li však správní orgán věc veřejného práva, náleží přezkoumání zákonnosti takového rozhodnutí soudům činným ve správním soudnictví v řízení podle soudního řádu správního.

Není však na újmu účastníkům řízení před správním orgánem, jestliže se z neznalosti žalobou obrátí do nesprávné soudní větve. Oba procesní předpisy totiž mají ustanovení umožňující odmítnout takovou nesprávnou žalobu, resp. řízení o

takové žalobě zastavit [§ 46 odst. 2 a § 68 písm. b) s. ř. s., § 104b o. s. ř.]. Žalobce v takovém případě musí být soudem poučen o tom, že žalobu je třeba podat v druhé větvi soudnictví; řídí-li se účastník takovým poučením, neztrácí lhůtu, kterou oba přepisy pro podání žaloby stanoví (§ 72 odst. 3 s. ř. s., resp. § 82 odst. 3 o. s. ř.), jestliže tuto lhůtu dodržel při podání původní žaloby.

Případně nastalý spor mezi soudem rozhodujícím věci občanskoprávní a soudem správním o věcnou příslušnost pak může být vyřešen jen zvláštním senátem zřízeným podle zákona č. 131/2002 Sb. Tento senát jednak vysloví, zda pro řízení je příslušný soud ve správním soudnictví nebo soud v řízení ve věcech občanskoprávních, jednak svým výrokem odstraní ta rozhodnutí soudů, která tomuto výroku o věcné příslušnosti odporují.

Právní úprava účinná od roku 2003 tedy na jedné straně přinesla zásadní změny objektivně nutné pro řádnou ochranu subjektivních práv, na straně druhé ovšem vnesla do pozitivního práva nutnost denně řešit problémy právního dualismu, jimiž se praktičtí právníci v uplynulých padesáti letech nezabývali.

Byla by však mylná představa, že rozsáhlá a složitá konstrukce dualismu práva veřejného a soukromého, jak byla budována již od dob klasické jurisprudence římské, je zborcena a musí být nahrazena stavbou jinou. Vyslovují-li proto někteří autoři /pozn: srov. k tomu např. BARTA: *Problém věcné příslušnosti mezi správními soudy a obecnými soudy*, *Správní právo* č. 4/2003 (Autor ovšem dospívá ve věci samé ke shodnému závěru jako zvláštní senát v rozhodované záležitosti)./

názor, jakoby pojem „soukromoprávní“ nebo „veřejnoprávní“ neměl již v zákonných textech místa, neboť jde o pojem doktríny, nemůže se zvláštní senát s takovou tezí ztotožnit.

Je vhodné tu připomenout, že s pojmy „soukromoprávní“ a „veřejnoprávní“ české pozitivní právo sice nepříliš často, ale přec jen nijak výjimečně pracovalo a pracuje, a to především i na ústavní úrovni (k pojmu „veřejnoprávní“ srov. čl. 101 Ústavy) i v běžných zákonech (k pojmu „soukromoprávní“ srov. § 2 zákona č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou, ve znění aktuálně účinném), existují mnohé mezinárodní smlouvy, do jejichž pojmového aparátu oba pojmy běžně náleží, stejně tak jsou oba pojmy vykládány judikaturou národní i mezinárodní (Evropský soud pro lidská práva).

Konečně je tu i rozsáhlé judikatorní dědictví bývalého Nejvyššího správního soudu a tehdejšího konfliktního senátu (zřízených zákonem č. 3/1918 Sb. z. a n.) /Pozn.: Výběr z judikatury zabývající se řešením konkrétních otázek rozdílů mezi právem soukromým a veřejným viz v 6. vydání komentáře k občanskému soudnímu řádu (C. H. Beck, Praha 2003) u § 244. Srov. dále např. rozhodnutí č. 10915/1933 Boh. A., o mezích činnosti správního soudu při přezkoumávání výroku správního úřadu o podobnosti známek, prejudikaturu tam uvedenou a četné další judikáty bývalého Nejvyššího správního soudu z oboru známkového práva./, ostatně i četná judikatura správních senátů obecných soudů z let 1992 - 2002.

Tuto obecnější část lze proto uzavřít tím, že pojmy „soukromoprávní“ nebo „veřejnoprávní“ jsou zajisté pojmem nauky, že s nimi ale pracovalo dřívější právo, používá je i právo platné a také dřívější i současné soudy je ve své rozhodovací činnosti znají a vykládají. Proto i pojem „soukromoprávní věci“, který – jak ukázáno – zákonodárce do ustanovení § 46 a § 68 s. ř. s. vnesl ve zřetelné snaze věcně i formálně navázat na dřívější právní úpravu, je korektní a je třeba jej vykládat

se zřetelem na princip kontinuity práva a stability výkladu základních právních institutů.

Z těchto zřetelů a stanovisek pak zvláštní senát mohl přejít ke zkoumání otázky posouzení charakteru rozhodnutí správního úřadu ve věci zrušení patentu.

Právní institut patentu se vyvinul z hospodářské potřeby původce dosáhnout toho, aby právě jeho vynálezu byla poskytnuta právní ochrana, aby měl jako majitel výlučné právo v rozsahu patentu vynález hospodářsky přímo i nepřímo využívat, poskytovat jej licenční smlouvou nebo patent převést na jiného smlouvou o převodu práv z průmyslového vlastnictví, přičemž přímým využitím se rozumí výroba, nabízení nebo uvádění na trh, používání výrobku, který je předmětem patentu, nebo výrobek za tím účelem dovážet nebo skladovat anebo s ním jiným způsobem nakládat; v případě, že je předmětem patentu technologický způsob, využití tohoto způsobu, anebo nabízet, uvádět na trh, používat nebo k tomu účelu dovážet či skladovat výrobek přímo získaný patentově chráněným způsobem. Nepřímým využitím se stejnými účinky jako přímé využívání se rozumí dodání výrobku nebo k dodání nabízení jiné osobě, která je oprávněna využívat patentový vynález. Udělení patentu původci nemá ovšem smysl bez toho, že tu bude dána záruka, že někdo jiný nemůže takový patent použít. Záruku, která by měla praktický smysl, však může poskytnout jen vrchnostenská autorita (veřejná moc). Patent má zásadně tzv. záповědní účinek, tj. bez souhlasu jeho majitele nikdo nesmí patent využívat, jinak se dopustí jeho porušení. Dnešní podoba průmyslových práv se ostatně vyvinula ze středověkých panovnických nebo vrchnostenských privilegií. Úřad ve své zákonné činnosti naplňuje paralelu mezi poskytnutím nebo odnětím ochrany předmětu průmyslového vlastnictví a propůjčením nebo odebráním státního privilegia.

Je třeba dodat, že vznik patentu zajisté reflektuje (také) soukromý zájem jejího budoucího majitele, například proto, že po svém vzniku se patent může stát předmětem právního obchodu a jeho existence má pro jeho vlastníka hospodářský smysl, nicméně samotné udělení práva průmyslového vlastnictví nijak neztratilo svůj původní charakter veřejnoprávního privilegia, které je udělováno výlučně veřejnou mocí a v zájmu veřejném. Tím je zájem zákazníků či konzumentů zboží a služeb a jejich ochrany před pirátstvím, zneužíváním, napodobováním nebo plagiátstvím.

V dnešních podmínkách stát může stanovit podmínky, za kterých se smí přihlašovatel domoci kladného rozhodnutí správního úřadu. Úřad musí sice patent zapsat do (veřejného) rejstříku (registrovat), ale musí také přihlášku zamítnout, nejsou-li splněny zákonné podmínky registrace, případně při splnění zákonných podmínek musí patent zrušit.

Právní vztah, který se takovým řízením a rozhodnutím řeší, vzniká mezi přihlašovatelem (při výmazu mezi majitelem patentu) a správním úřadem. Takový vztah je vztahem mocenským (v jiné terminologii vertikálním, vrchnostenským); nejde o vztah občanskoprávní (§ 7 odst. 1 o. s. ř.), protože takové vztahy při vrchnostenském autoritativním rozhodování mezi úřadem a stranou nevznikají.

Nejvyšší správní soud tvrdí v usnesení ze dne 23. 6. 2003, čj. 6 A 51/2002-52, že řízení ve věci patentového práva je třeba považovat za řízení ve věci práva soukromého; tvrzení se opírá o argumentaci, že „předmětem patentového práva v objektivním smyslu je ochrana vynálezu, která udělením patentu zakládá jeho majiteli výlučné právo využívat vynález, poskytovat souhlas k jeho používání jiným osobám, popřípadě na jiné osoby patent převést. Právní prostředky ochrany proti jejich porušování jsou obvykle upraveny přímo v průmyslově-právních normách; pokud tak upraveny nejsou (popřípadě jsou upraveny jen částečně), přichází v úvahu použití obecných prostředků ochrany soukromoprávní povahy. Hmotněprávní otázky je proto třeba posuzovat zásadně podle příslušných právních předpisů o vynálezech. Použití obecných ustanovení občanského práva přichází v úvahu, pokud by nebylo možno vystačit ani se zvláštními ani s obecnými právními předpisy práv k nehmotným statkům. Naproti tomu otázky řízení je třeba posuzovat podle obecných procesních předpisů správního řízení (správního řádu), popřípadě podle zvláštní procesní úpravy obsažené ve speciálních předpisech. Rozhodující pro posouzení charakteru věci pak je právo hmotné, nikoliv právo procesní, neboť v případě věcí projednávaných podle novelizované části páté o. s. ř. jde vždy o rozhodnutí orgánu veřejné správy, který se v procesních otázkách řídí právními předpisy veřejného práva.“ Na této argumentaci je také založeno usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 9. 2003, čj. 10 Ca 180/2003-52.

Taková argumentace není přiléhavá.

Zcela se tu přehlíží, že udělením patentu (nebo jeho zrušením) se naprosto neupravují vztahy soukromoprávní, protože nic takového předmětem řízení o udělení (zrušení) není a nemůže být. Jediný vztah, který se tu udělením upravuje, je vztah mezi tím, kdo o něj žádá (resp. tím, komu byl patent udělen), a úřadem, který o udělení (zrušení) rozhoduje. Předmětem řízení je vyřešení otázky, zda jsou splněny zákonem stanovené podmínky a zda tedy má nebo nemá vzniknout nehmotný statek (patent), resp. zda má tento status zaniknout (zrušení). Výsledkem řízení je pak vznik (udělení) patentu nebo jeho zrušení; zda vůbec vzniknou majetkové vztahy soukromoprávní (a kdy a jaké), je naprosto nejisté (u některých typů patentů lze dokonce předpokládat, že takové vztahy záměrně ani vzniknout nemají) a akt udělení patentu se o tom nijak nevyjadřuje (a při zrušení patentu nijak do té doby vzniklé soukromoprávní vztahy neupravuje).

Samo udělení (zrušení) patentu tedy není soukromoprávní věc a je nerozhodné, že udělením (zrušením) vznikají nebo zanikají soukromoprávní nároky. Žádná soukromá osoba, se kterou je přihlašovatel (majitel) v rovném postavení, mu nemůže registraci udělit ani mu nemůže patent zrušit. To může učinit jenom správní úřad, který k tomu má zákonnou kompetenci, a může to udělat jen tak, že o tom vydá vrchnostenský správní akt.

Proto tedy i v přezkumném řízení soudním se žalobce nedomáhá žádného svého soukromoprávního nároku, ale jen toho, aby správní úřad o věci rozhodoval podle zákona.

Na tom, co bylo právě uvedeno, nic nemění ani to, že v posuzované věci řízení (a později i řízení před soudem) iniciovala osoba třetí (navrhovatel zrušení). Podstatou věci je námitka, že nemělo být uděleno veřejné subjektivní právo (registrace) majiteli patentu, protože jak tvrdí žalobce ve své žalobě, vynález chráněný napadeným patentem byl původně přihlášen dne 17. 9. 1990 ve slovenštině tak, že popisoval jiné technické řešení než to, na který byl patent pravomocně pozměněn až dne 4. 10. 1995. Novost vynálezu v patentových nárocích z roku 1995 je třeba zkoumat právě ke dni 4. 10. 1995, nikoli k datu podání původní přihlášky patentu. V tom smyslu došlo k předuveřejnění samými původci, majiteli i dalšími jejich odběrateli nejen ke dni 17. 9. 1990, ale zejména ke dni 4. 10. 1995. To, že se celá věc navenek představuje při zběžném nahlédnutí jako soukromý spor, ještě z takového sporu nečiní věc soukromoprávní. Stále jde o řízení vyvolané k tomu legitimovaným subjektem, který tvrdí, že úřad měl novost patentu zkoumat k pozdějšímu datu.

Další argument Nejvyššího správního soudu a Městského soudu v Praze, že práva k nehmotným statkům zasahují do práva občanského nebo práva obchodního, je sice správný, ale pro řešení věci bezcenný.

S takovouto argumentací by bylo možno tvrdit zřejmě u většiny vrchnostenských rozhodnutí, že (nějak) zasahují do občanského nebo obchodního práva. Takovým rozhodováním (registrací) ve věci soukromoprávní by pak se stejně nelogickou argumentací muselo být i rozhodování o nejrůznějších registracích, např. registraci daňových subjektů, humánního léčivého přípravku, výrobce nebo dovozce krmiv, plemeníka ve státním registru nebo chovatele v plemenné knize, ale také četná správní rozhodnutí: vydání stavebního povolení, rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru, povolení k nakládání s povrchovými vodami, rozhodnutí o zařazení lesů do kategorie lesů ochranných nebo lesů zvláštního určení, rozhodnutí o zrušení dálnice, silnice nebo místní komunikace, rozhodnutí o vyloučení ze studia apod.

Odůvodnění lze pak pro úplnost uzavřít poznámkou, že rozhodnutí předpokládaná jednotlivými zákony na ochranu průmyslového vlastnictví přesně rozlišují, která rozhodnutí ve věci přísluší činit Úřadu a která soudu (v občanském soudním řízení). Ve věci patentů jsou v pravomoci soudů např. rozhodnutí o tom, komu svědčí právo na patent, stanovení výše odměny za právo na patent, výše licenčních poplatků v případě poskytnutí nucené licence, porušení práv z patentů; ostatní rozhodnutí jsou v kompetenci Úřadu. I takovéto rozdělení - navíc za situace, kdy zákonodárce ani neupravil mechanismus, jímž by se vůbec mohlo dosáhnout zápisu ve veřejných knihách bez toho, že by taková povinnost byla soudem uložena Úřadu, který v řízení podle § 244 o. s. ř. není účastníkem řízení - představovalo pro zvláštní senát jen další podpůrný argument pro toto usnesení.

Z vyložených důvodů proto zvláštní senát vyslovil podle § 5 odst. 1 zákona č. 131/2002 Sb., že rozhodovat o žalobě proti rozhodnutí Úřadu o zrušení patentu náleží soudu ve správním soudnictví.

V důsledku tohoto rozhodnutí pak zvláštní senát dále zrušil podle § 5 odst. 3 téhož zákona usnesení Městského soudu v Praze, jímž byla jeho pravomoc popřena, a odstranil tak překážku věci rozhodnuté. Jelikož Nejvyšší správní soud v této věci není stranou kompetenčního sporu, zvláštní senát ponechal jeho usnesení nedotčeným.

Pravomocné rozhodnutí zvláštního senátu je podle § 5 odst. 5 zákona č. 131/2002 Sb. závazné pro strany kompetenčního sporu, účastníky řízení, v němž spor vznikl, pro správní orgány [§ 4 odst. 1 písm. a) s. ř. s.] i soudy. Dále bude tedy Městský soud v Praze pokračovat uvedeným způsobem v původním řízení o podané správní žalobě.

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. května 2005

JUDr. Karel
Podolka
předseda zvláštního senátu